

กระบวนการทำแผนที่ความรู้และเครือข่าย (Knowledge & Stakeholder Mapping)

บทบาทของ สสภ. และเครือข่ายการดำเนินงานในพื้นที่ด้านการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ

ดร. กรรณิการ์ ธรรมพานิชวงค์

โรงแรมวัฒนาพาร์ค จังหวัดตรัง

19 มีนาคม 2561

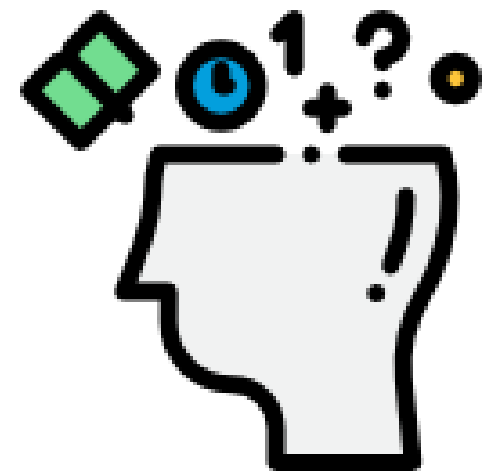
- **ทำความเข้าใจแผนที่ความรู้ (Knowledge Mapping)**
- **กระบวนการทำแผนที่ความรู้**
- **ทำความเข้าใจแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Mapping)**
- **กิจกรรมสำหรับผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการได้ลงมือทำแผนที่ความรู้**

ที่มาและวัตถุประสงค์

- ที่ผ่านมามีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก หรือกิจกรรมตามมาตรา ๖ ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค
- เนื่องด้วยการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ภายใต้การสนับสนุนข้างต้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ (Knowledge) ด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกซึ่งมีอยู่ในพื้นที่ อีกทั้ง อาจมีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องดำเนินการในพื้นที่ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องหาเครื่องมือหรือกระบวนการในการจัดการองค์ความรู้ต่างๆ และเครือข่าย
- แผนที่ความรู้และเครือข่าย (Knowledge & Stakeholder Map) จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินการดังกล่าวง่ายขึ้น

แผนที่ความรู้คืออะไร

แผนที่ความรู้คืออะไร

ทำให้ทราบว่ามีความรู้เรื่องใดบ้าง

ใครมีความรู้เรื่องนั้น

ถ้าต้องการเข้าถึงความรู้ต้องติดต่อผ่านใคร

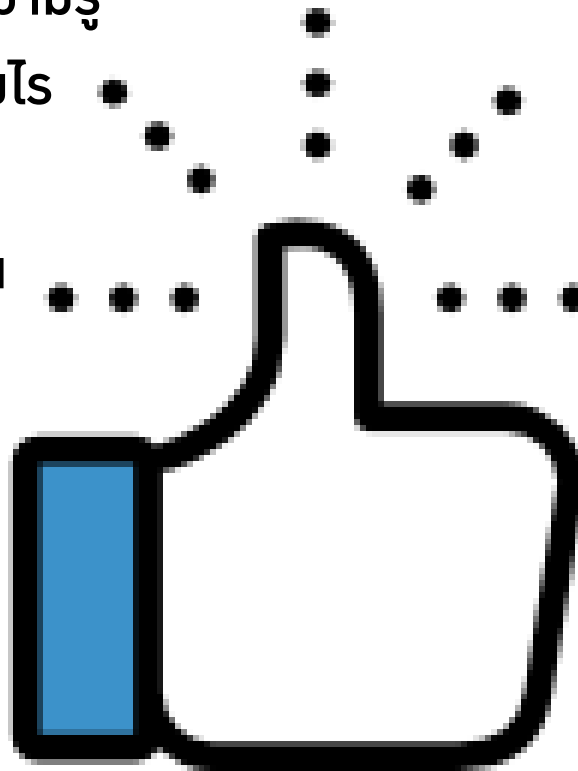
การหาแนวทางในการ พัฒนาความรู้

ช่วยให้ทราบว่า การขาดองค์
ความรู้และบุคคลที่มีความรู้
เรื่องนั้นจะเกิดผลอย่างไร

ระบุโอกาสในการใช้
ประโยชน์ความรู้ที่มี

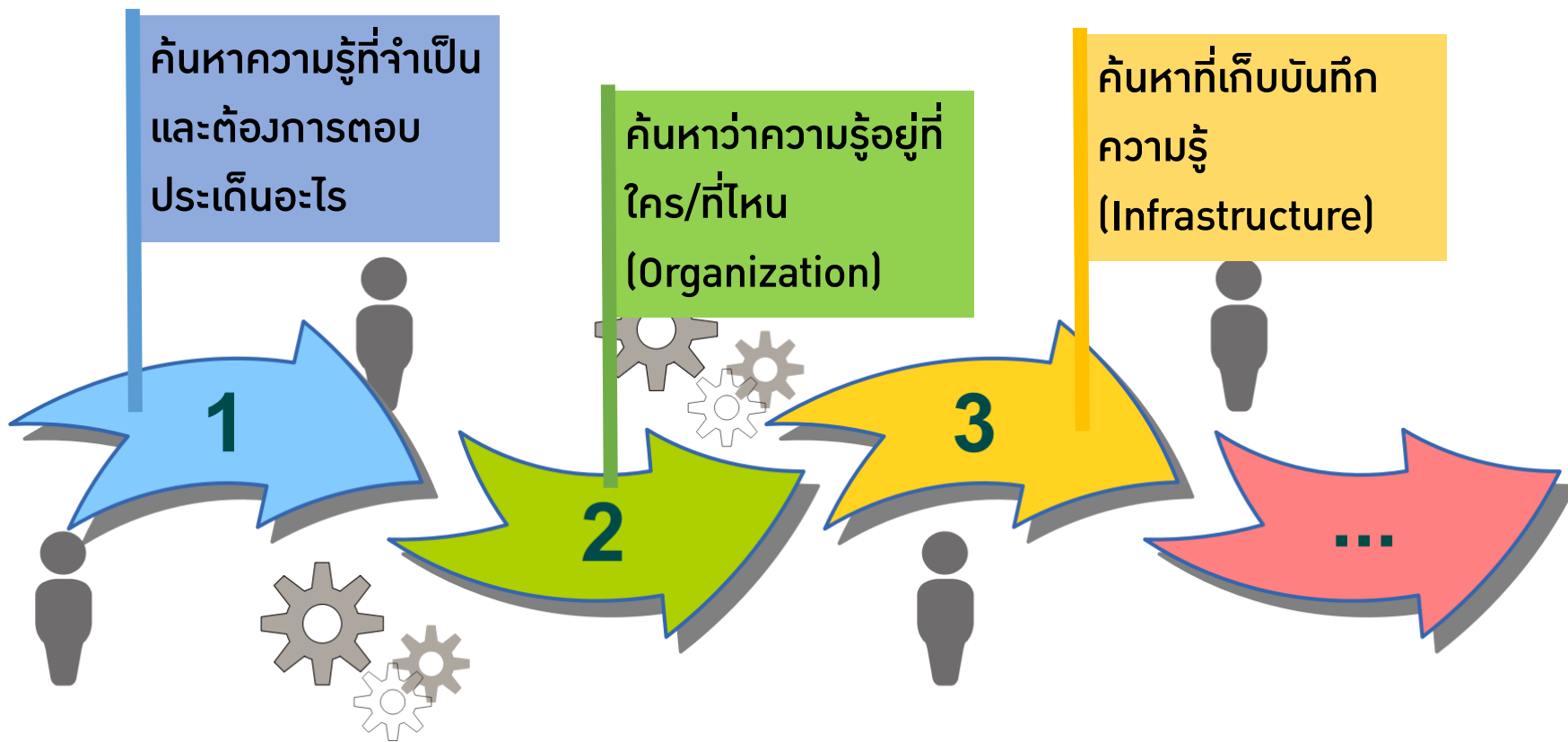
ทราบว่าบุคคล/กลุ่มผู้มีส่วน
ได้ส่วนเสียใดมีความสำคัญ
กับงานด้าน CC

ทำให้ทราบถึงอุปสรรคใน
การเคลื่อนย้าย
(Knowledge Flow) หรือ
เชื่อมโยงองค์ความรู้

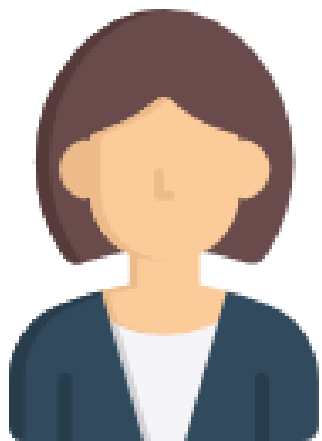

ขั้นตอนในการทำแผนที่ความรู้

ชื่อองค์ความรู้	ความจำเป็น/ลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง
แนวทางในการลดก๊าซเรือนกระจก (Mitigation Measures)	เพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูล (Database) รวมถึงใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการลดก๊าซเรือนกระจก
วิธีการวิเคราะห์ความเสี่ยง ความล่อแหลมและการปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ	เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดกลาง (Common framework) ในการใช้วิเคราะห์ความเสี่ยงในเชิงพื้นที่
แนวทางในการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่นาร่อง	เพื่อใช้เป็นกรอบสำหรับประยุกต์ใช้และขยายผลในพื้นที่อื่นต่อไป

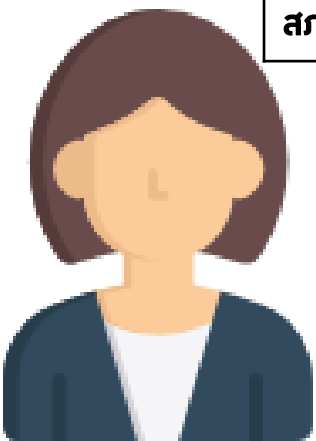

ที่มา พัฒนาขึ้นโดยดัดแปลงจาก พัทธนันท์ หรรษาภิรมย์โชค (2555)

ค้นหาความรู้ที่จำเป็น
และต้องการตอบ
ประเด็นอะไร

ชื่อองค์ความรู้	ความจำเป็น/ลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง	ผู้เชี่ยวชาญ/กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นเจ้าขององค์ความรู้
แนวทางในการลดก๊าซเรือนกระจก (Mitigation Measures)	เพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูล (Database) รวมถึงใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการลดก๊าซเรือนกระจก	SH 1, 2, 3, ...
วิธีการวิเคราะห์ความเสี่ยง ความล่อแหลมและการปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ	เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดกลาง (Common framework) ในการใช้วิเคราะห์ความเสี่ยงในเชิงพื้นที่	SH 4, 5, ...
แนวทางในการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่นร่อง	เพื่อใช้เป็นกรอบสำหรับประยุกต์ใช้และขยายผลในพื้นที่อื่นต่อไป	SH 1, 2, 3

ค้นหาความรู้อยู่ที่
ใคร/ที่ไหน
(Organization)

การสัมภาษณ์
ผู้เชี่ยวชาญ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้
ผ่าน Storytelling

การจัดเวที
แลกเปลี่ยนความรู้

ค้นหาว่าความรู้อยู่ที่
ใคร/ที่ไหน
(Organization)

การสังเกตผ่าน
ภาพถ่าย/VDO

Tips: ใช้เครื่องมือ เช่น Mind Map, Flow Chart, etc.
ในการบันทึก/สรุปประเด็นที่ได้จากการถอดความรู้

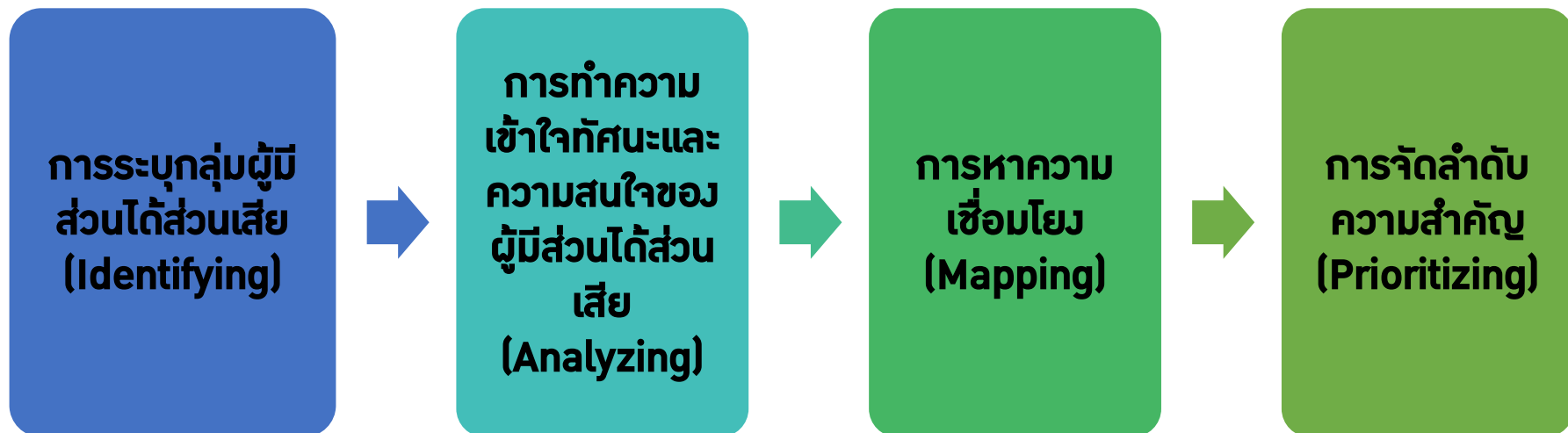
หัวข้อองค์ความรู้	Know Why	Know how	ผู้เชี่ยวชาญ/กลุ่ม ผู้มีส่วนได้ส่วน เสียที่เป็นเจ้าของ องค์ความรู้

ค้นหาที่เก็บบันทึก
ความรู้
(Infrastructure)

- คู่มือ (Manual)
- ฐานข้อมูลแนวคิดในอดีต (Database)
- รายงานกิจกรรมหรือโครงการในอดีต
- เอกสารอื่นๆ

การทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนที่ 1 การระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด (Identifying)

สิ่งที่ต้องดำเนินการ (Action):

- ช่วยกันระดมความคิดเห็น (Brainstorm) ว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีกลุ่มใดบ้าง ทั้งกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์และความสนใจเกี่ยวกับงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต
- ในการระดมความคิดเห็น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้
 - ควรคำนึงถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มีการติดต่อและทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในอดีตและปัจจุบัน
 - ควรคำนึงถึงกลุ่ม Potential Stakeholder
 - ควรรวมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย (Be Diverse)

- ทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจความเกี่ยวข้อง (Relevance) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงเข้าใจทัศนคติของคนกลุ่มนี้ เพื่อให้ทราบความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องกับงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ
- เกณฑ์ในการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย ข้อมูล (Information) และ ความชำนาญ (Expertise) ที่กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียครอบครอง ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Engage) รวมถึงความมีอิทธิพลในการโน้มน้าว (Influence) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- **สิ่งที่ต้องดำเนินการ (Action):**
 - ใช้เกณฑ์ข้างต้นในการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้ตารางต่อไปนี้เป็นโครงในการวิเคราะห์ (Template)

ตัวอย่างตัวแบบที่ใช้สำหรับวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

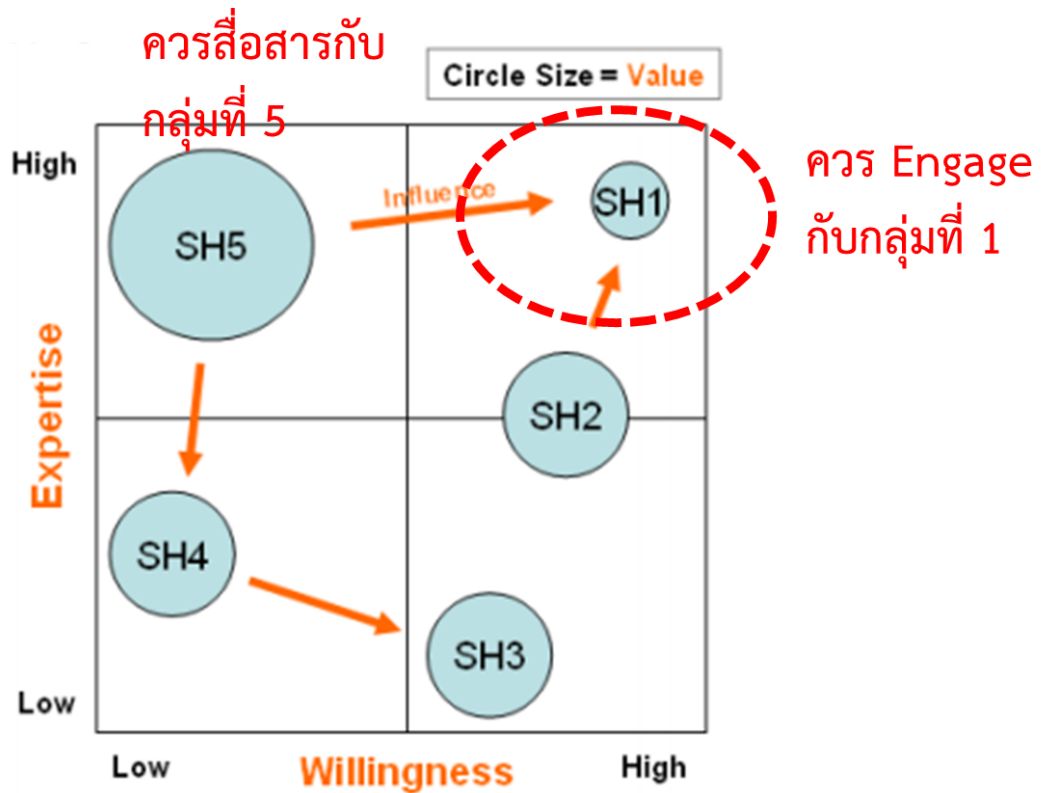
กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)	Contribution	Willingness to Engage	Influence
กลุ่มที่ 1	สูง: เนื่องจากกลุ่มที่ 1 มีความรู้ในเรื่อง X ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมาก	สูง: เนื่องจากกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ Proactive ในการมีส่วนร่วม	ต่ำ: เนื่องจากกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยมีเครือข่าย
กลุ่มที่ 2	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง
กลุ่มที่ 3	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ
กลุ่มที่ 4	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง
กลุ่มที่ 5	สูง	ต่ำ	สูง

ขั้นตอนที่ 3 การทำ Mapping

Quadrant Tactics

Communicate (high level)	Engage
Passive	Communicate (low level)

(Tactics discussed further in [Step 3: Preparation](#))

- ปกติแล้วไม่จำเป็นต้อง Engage กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในระดับเดียวกันหมด
- หลังจากที่ได้รายชื่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความสำคัญ (Priority Stakeholders) แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การระบุประเด็นสำคัญของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม พร้อมหาความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งเป็นงานของเรา

ลองลงมือทำ

เรารู้อะไร

1

1.
2.
3.
4.

ให้ระบุองค์ความรู้
ที่ท่านและคนใน
หน่วยงานของท่าน
มีในปัจจุบัน

เราไม่รู้อะไร

2

1.
2.
3.
4.

ให้ระบุองค์ความรู้ที่
ท่านต้องการทราบ
เพิ่มเติมเพื่อให้การ
ทำกิจกรรมดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

- เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการความรู้ส่วนบุคคล
- เพื่อให้เห็นแนวทางในการพัฒนาตัวเอง
- เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการสร้างแผนที่ความรู้ (Knowledge Map)

วิธีการรอกข้อมูล

เรารู้อะไร

1

“Known Area”

ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาบอก
ความรู้หรือประสบการณ์ที่
เห็นว่าสามารถนำมาใช้
ประโยชน์ได้ ให้ผู้เข้าร่วม
สัมมนาเปิดใจให้มองดู
รอบๆ ตัว หรือใน
หน่วยงานว่าเรามีความรู้
อะไรบ้างที่สามารถ
นำมาใช้ประโยชน์กับงาน
ได้บ้าง

เราไม่รู้จะไร

2

“Unknown Area”

ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาบอก
สิ่งที่เรายังไม่รู้ แต่อยากจะ
รู้หรือจำเป็นต้องรู้เพื่อการ
ปฏิบัติงานในหน้าที่ เป็น
พื้นที่จุดบอดของเรา เป็น
พื้นที่อันตรายสำหรับเรา
เนื่องจากเราไม่สนใจ ไม่รู้
ว่าสังคมรอบกายเขารู้
อะไรหรือทำอะไร

ให้ระบุกิจกรรมที่ท่าน/คน
ในหน่วยงานของท่านทำ
ซึ่งทำให้เกิดองค์ความรู้ที่
ท่านระบุในกิจกรรมที่ 1

1.
2.
3.
4.

วัตถุประสงค์

- เห็นความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้และกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมที่ 3 - การค้นหาเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

รายชื่อบุคคล/องค์กรอื่นที่มีองค์
ความรู้เดียวกันกับท่าน

1.
2.
3.
4.

ให้ระบุชื่อองค์กร
หรือบุคคลพร้อม
ทั้งสังกัดและองค์
ความรู้ที่มี

รายชื่อบุคคล/องค์กรอื่นที่มีองค์
ความรู้ที่ท่านอยากรู้

1.
2.
3.
4.

ให้ระบุชื่อองค์กร
หรือบุคคลพร้อม
ทั้งสังกัดและองค์
ความรู้ที่มี

1. นำข้อมูลจากแบบฟอร์มที่ผู้เข้าร่วมสัมมนากรอกในการสำรวจตัวเองมาทำตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ที่องค์กรต้องการกับรายชื่อ Stakeholder
2. นำข้อมูลจากตารางมาใช้ประโยชน์ทางด้านการบริหารความรู้ เช่น
 - มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้และความสามารถของ Stakeholder แต่ละคน
 - พัฒนา Stakeholder ให้ตรงกับความต้องการขององค์กร
 - แสวงหาความรู้ที่ยังขาด

วัตถุประสงค์

- เป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ขององค์กร บุคลากรในองค์กร และ องค์กรความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร
- ทำให้ทราบว่าความรู้ที่องค์กรต้องการอยู่ที่ผู้ใดบ้างและ Stakeholder แต่ละคนมีความรู้อะไรที่องค์กรต้องการอยู่บ้าง
- ทำให้ทราบว่าองค์กรหรือ Stakeholder ยังขาดความรู้อะไรบ้าง และ จะต้องพัฒนาในเรื่องอะไรบ้าง

	ความรู้ที่องค์กรต้องการ					
	กลยุทธ์ด้านการลดก๊าซเรือนกระจก			กลยุทธ์ด้านการปรับตัวต่อ CC		
	ความรู้ที่ 1	ความรู้ที่ 2	ความรู้ที่ 3	ความรู้ที่ 4	ความรู้ที่ 5	ความรู้ที่ 6
Stakeholder 1	★		★			
Stakeholder 2		★				
Stakeholder 3	★					★
Stakeholder 4			★		★	
Stakeholder 5		★				

Gap ด้าน
ความรู้ที่
องค์กรต้องเร่ง
พัฒนา

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

TDRI

<http://tdri.or.th>

ขอบคุณค่ะ